

VLADISLAV VANČURA - ROZMARNÉ LÉTO

LITERÁRNÍ TEORIE

Literární druh a žánr: humoristická novela* (próza, epika)
Literární směr: vydáno r. 1926 - rané období autorovy tvorby; česká meziválečná próza*; poetismus*

Slovní zásoba, figury a tropy: spisovná, ale výrazně zastaralá, poetická a experimentální čeština; mnoho zastaralých prvků - přechodníky (*vyňavše, řkouce, odvraceje se, dívaje se, řka*), archaismy* (*kapot* [plášť s kapucí], *roubení* [ohrazení], *zardít se* [zastydět se/zčervenat], *chocholík* [špička/výběžek]), historismy* (*markytánky* [prodavačky zboží a jídla ve vojsku]; fada knižních výrazů (*nebeská baň* [nebe/nebeská klenba], *nuže* [tedy], *číška* [číše], *šat* [šaty]); celkové zdobný jazyk s bohatou slovní zásobou (vliv barokního jazyka); spojování knižních výrazů s lidovou mluvou; FIGURY: inverze - tj. nezvyklý/zastaralý slovosled ve větách („*Tento způsob léta...zdá se mi...*“), řečnické otázky* („*Není dnes krásné jítro?*“); TROPY: perifráze* (*přístroj Celsiův* [teploměr]), epiteton konstans* (*starobylá věž, dlouhé zarostlé nohy*), personifikace* (*čas propůjčuje*)

Stylistická charakteristika textu: dialogy (přímá řeč postav) i monology; typická jsou dlouhá, složitá a květnatá souvětí
Postavy:

tři staří znudění a tragikomičtí přátelé, kteří neustále vedou vznešené řeči o úplných nesmyslech - ANTONÍN DŮRA: majitel říčních lázní (plovárny); jeho zálibou je cvičení, rád pečuje o své zdraví; KANOVNÍK ROCH (kanovník = církevní představitel neboli duchovní): knihomol, intelektuál, hraje si na počestného duchovního; stále recituje básně; MAJOR HUGO: vysloužilý voják; hraje si prozmemu na hrdinu a přestírá aristokratické chování; vždy vypráví o válce a hrdinství; dále KATEŘINA DŮROVÁ: manželka Antonína Důry; obtloustlá žena, která si neustále na něco stěžuje; pokrytecká; ARNOŠTEK: hubený a chudý potulný kouzelník, který stále cestuje; ANNA: mladá a krásná Arnoštkova dívka a pomocnice; ráda vodí tři starce “za nos”

Děj: v Antonínových říčních lázních tráví tři starší přátelé čas znuděnými řečmi → majitel lázní, Antonín, si stěžuje na špatné počasí, které mu kazí obchody, kanovník Roch recituje básně a major Hugo se věnuje rybaření → stereotyp maloměstského dne naruší příjezd potulného kouzelníka Arnoška a jeho krásné pomocnice Anny → zatímco Antonínovu ženu Kateřinu zaujmou Arnošek, trojici staříků nenechá v klidu krásná Anna → kouzelník Arnošek provádí během tří dnů nepříliš úspěšná představení → trojice staříků se mezitím snaží získat přízeň Anny → Antonín pozve Annu na schůzku od svých lázní, jsou ale přistiženi jeho ženou Kateřinou, která se na protest nastěhuje do maringotky k Arnoškovi → druhý den se o Annu uchází kanovník Roch, ale zapojí se do bitky s opilci a natrhne si ucho, které mu pak Antonín zašívá → Arnošek se při posledním představení zraní (místní dědeček ho shodí z lana) → Anna chce číslo dokončit s Kateřinou, ta ale uteče domů a Anna tak musí představení dokončit sama → využije však svůj půvab a má úspěch (vydělá víc peněz než Arnošek za všechny předchozí dny) → Arnoštkova zranění využije major Hugo a po představení vyhlásí Annu ven → Arnošek je ale přistižen a majora zbije holí → ráno sledují tři přátelé s Kateřinou odjezd maringotky s Arnoškem a Annou a jejich životy se tak zase vracejí k normálu → Roch, Hugo i Důra si ještě na závěr postěžují na svoje osudy - na natržené ucho, na modřiny od kouzelníkovy hole i na návrat manželky

Kompozice: rozděleno do krátkých kapitol (ty mají ironické názvy); kniha také obsahuje krátké příběhy naučné povahy, které s hlavním dějem souvisí jen okrajově; vyprávění je chronologické (čas. návaznost děje)
Význam sdělení (hlavní myšlenky díla, motivy): humorný až tragikomický obrazek tří staříků, které chvilkově poblázní mladická kráska, což způsobí zbrklé a nepromyšlené chování (potažmo poklid typického maloměstského nerušený skupinkou volnomyšlenkářských komediantů); krása všedního dne; MOTIVY: stáří, mládí, krása, naděje, život, nuda, marnost, stereotyp

LITERÁRNÍ HISTORIE - společensko-historické pozadí vzniku

Politická situace (mocenské konflikty, aj.): 1. svět. válka (1914-1918); Říjnová revoluce v Rusku - nástup komunistů k moci (1917); vznik samostatného Československa - 1. čs. prezidentem T. G. Masaryk (1918); sovětsko-polská válka o území (1919-1920); vznik Společnosti národů (1920); A. Hitler stává předsedou NSDAP (1921)
Kontext dalších druhů umění: avantgarda - kulturní a uměl. hnutí 1. pol. 20. stol., zahrnující řadu proudů v různých oblastech umění; MALBA: secese neboli art nouveau (Alfons Mucha); ARCHITEKTURA: secese (průčelí Hl. nádraží v Praze); HUDBA: modernismus (Leoš Janáček, Igor Stravinskij), v USA už nové hudební styly, např. jazz (Louis Armstrong)
Kontext literárního vývoje: probíhá období české meziválečné prózy*; v české literatuře doznívá vliv modernistů, roste naopak vliv levicových ideologií (hl. proletářství*); tvořili také anarchističtí buřiči, poetisté* nebo pragmatističtí/demokratičtí proud; MODERNISMUS: Franz Kafka (*Proces*), Jaroslav Hašek (*Osudy dobrého vojáka Švejka za světové války*); POETISMUS*: Vítězslav Nezval (*Podivuhodný kouzelník*); ANARCHISTIČTÍ BUŘIČI: Viktor Dyk (*Prsty habakukovy*); DEMOKRATICKÝ PROUD: Karel Čapek (*R.U.R., Krakatit*), Karel Poláček (*Povídky pana Kočkodana*), Eduard Bass (*Klapzubova jedenáctka*); PROLETÁŘSKÁ* PRÓZA: Ivan Olbracht (*Podivné přátelství herce Jesenía*); PROLETÁŘSKÁ* POEZIE: Jiří Wolker (*Těžká hodina*), Jaroslav Seifert (*Město v slzách*), Stanislav Kostka Neumann (*Rudé zpěvy*); HISTORICKÁ TEMATIKA: Alois Jirásek (*Temno*)

AUTOR - život autora: Vladislav Vančura (1891-1942) – český levicově zaměřený spisovatel, dramatik, režisér, 1. předseda Devětsílu a člen “pátečníků”; nar. ve Slezsku → časté stěhování → mládí na venkově → špatné studijní výsledky (hrdost a nepodjatost) → studium práv (nedokončil) → nemoc matky → studia medicíny → lékařem ve Zbraslavi u Prahy → od r. 1919 publikoval v časopisech → r. 1920 1. předsedou Devětsílu* (vliv proletářství* a zejména poetismu*) → přátelství s Jar. Seifertem → r. 1921 **vstoupil do KSČ** (r. 1929 vyloučen) → divadelním kritikem → ve 30. letech film. režisérem (režiroval 5 filmů) → za okupace (po r. 1939) vedl ilegální odbojovou organizaci → r. 1942 zatčen, vyslyšen a poté popraven na Kobyliské střelnici; r. 1946 byl (in memoriam) jmenován nár. umělcem; i po vyloučení z KSČ zastával názory tehdejší marxistické levice

Vlivy na dané dílo: poetismus* (poetické jazykové zabarvení díla), expresionismus* (neobvyklost a experimentálnost použitého jazyka)
Další autorova tvorba: tvořil dramata (div. hry), prózu (romány, novely, povídkové knihy) a režíroval filmy; DRAMA: *Alchymista* (o stavu národa), *Jezero Ukereve* (protikolonizační hra z prostředí africké Ugandy), *Josefina* (variance hry *Pygmalion* G. B. Shawa); ROMÁNY: *Pekáři Jan Marhouf* (ovlivněno proletářstvím), *Pole orná a válečná* (experimentální román ovlivněný 1. sv. válkou), *Poslední soud* (o střetu přírody a civilizace), *Markéta Lazarová* (o lásce z prostředí loupežníků), *Útek do Budína* (o tragické lásce Čechy a Slováků), *Konec starých časů* (z období po 1. sv. válce), *Obrazy z dějin národa českého* (nedokončené histor. dílo); POVIDKOVÉ KNIHY: *Kubula a Kuba Kubikula* (zfilmovaná dětská kniha o medvědím strašidle), *Amazonský proud*; POVÍDKY: *Dlouhý, široký a bystrozraký* (povídka/pohádka); FILM. REŽIE: 5 filmů v letech 1932-37

Inspirace daným literárním dílem (film, dramatizace, aj.): FILM: *Rozmarné léto* (čs. film; 1967) - režie: Jiří Menzel; hraji: Rudolf Hrušínský (Antonín Důra), Vlastimil Brodský (major Hugo), František Řehák (kanovník Roch), Jana Drchalová (Anna), Jiří Menzel (Arnošek); DRAMATIZACE: *Launischer Sommer* (švýcarsko-něm. divadelní hra; 2001)
LITERÁRNÍ KRITIKA

Dobové vnímání díla a jeho proměny: dílo bylo pozitivně přijato již v době vzniku (jedno z prvních vydání ilustroval známý malíř Josef Čapek) → největší popularity se ale dočkalo až po 2. sv. válce (po r. 1945)
Aktuálnost tématu a zpracování díla: o aktuálnosti hovoří zejména trvalá popularita filmové adaptace režiséra Jiřího Menzela; poetičnost původního díla (částečně jako téma samo o sobě) příliš aktuální není, naopak humor v tomto díle je nestárnoucí; srozumitelnosti zpracování nepomáhá značná zastaralost textu, ani dlouhá a často velmi komplikovaná souvětí

Dobová kritika díla a její proměny: v rámci odborné kritiky převažovaly v době vzniku díla spíše negativní recenze, autor byl kritizován za „starožitnický sloh“ (J. Vodák), přílišnou „jednoduchost děje“ (A. M. Piša), Marie Pujmanová zase označila *Rozmarné léto* za „linou a hádavou erotiku“; pozitivně naopak dílo hodnotili např. Josef Čapek nebo Ivan Olbracht (ten ho dokonce označil za jednu z nejpůvabnějších českých knih)
Srovnání s vybraným literárním dílem: Bohumil Hrabal - *Ostře sledované vlaky* (díla jsou humorná forma psaní a pestrý, květnatý jazyk, Hrabalovo dílo má však celkově vážnější charakter)

novela - próza spíše kratšího rozsahu; většinou se zaměřuje na jeden zcela jasný, ale i přesto poutavý příběh; typická je závěrečná pointa
česká meziválečná próza - česká próza mezi 1. a 2. svět. válkou; literaturu zde ovlivnilo mnoho proudů → např. pragmatismus, existencialismus, marxismus nebo fašismus; tvořili např. Karel Čapek, Eduard Bass, Jaroslav Hašek, Ivan Olbracht, Karel Poláček nebo Vl. Vančura, spíše k německé próze bývá řazena pražská tvorba Franze Kafky
poetismus - ryze český avantgardní směr; ZNAKY: optimistický pohled na svět; rozvoj lyriky (nedějovosti); v lit. ovlivnil skupinu Devětsíl (Jar. Seifert, Vít. Nezval, Vl. Vančura)
proletářství - filozof. směr čerpající z marxismu; ZNAKY: výzvy k revoluci, snahy o spravedlivější společnost bez sociál. rozdílu; v čs. literatuře na počátku 20. let 20. stol.
pátečníci - skupina prvorepublikových politických a uměleckých osobností, kteří se každý pátek scházeli v Čapkově vile na Vinohradech; ČLENOVÉ: Tomáš Garrigue Masaryk, Jan Masaryk, Josef Čapek, Ferdinand Peroutka, Eduard Bass, Karel Poláček, Edvard Beneš, Vladislav Vančura, aj.; ZAKLADATEL: Karel Čapek
expresionismus - evropský avantgardní umělecký směr koncem 19. a začátkem 20. stol.; nejvíce se prosadil v Německu; CIL: vyjádření vlastních pocitů; odmítá zobrazení reálné skutečnosti; PŘEDSTAVITELÉ: Franz Kafka, Tennessee Williams, Karel Čapek, Josef Čapek, Vladislav Vančura, aj.; V MALBĚ: např. Vincent van Gogh
Devětsíl - seskupení českých avantgardních umělců fungující v letech 1920-1930; VLIVY: zpočátku proletářství, poté i poetismus; členové → SPISOVATELÉ: Jaroslav Seifert, Vladislav Vančura, Karel Teige, Vítězslav Nezval, Jiří Wolker, aj.; MALÍŘI: Jindřich Štyrský, Toyen; HERCI: Jiří Voskovec a Jan Werich
archaismus - zastaralý jazykový prvek (např. platiti, dýchati, regiment (= pluk), leč (= avšak), narozdíl od historismů může označovat i skutečnost (věc), která stále existuje
historismus - podobá se archaismu, narozdíl od něj ale označuje již zaniklou (nepoužívanou) skutečnost (věc); např. halapartna, greše, píd
řečnická otázka - otázka, na niž její tazatel neočekává odpověď
personifikace - přikládání lidských vlastností neživým objektům (věcem), jevům, živočichům či rostlinám
perifráze - opis, který vystihuje určitý jev pomocí jeho typických znaků (nepojmenovávaně ho přímo; někdy souvisí s eufemismy (zjemňuje); např. *přístroj Celsiův* (= teploměr)
epiteton konstans - básnický přívlastek stálý (konstantní); přikládá důraz běžné (zjevné) vlastnosti osoby, předmětu nebo jevu (např. „*šedivý vlk*“, „*zelený háj*“, „*širé pole*“)

Tehdy markytánky léta v kapotu, ve střevících ploských a průdušných, ve střevících, jež nezryvají cest, chodily, muž od muže, stolici od stolice, a vyňavše blok z vydutého kapsáře, trhaly lístek po lístku. Chocholík jejich nosu se zarděl, kdykoliv mluvil y k svému hosti řkouce: „Dobrý den, pane. Není dnes krásné jítro? Není vám vhod tato desátá hodina, jež právě slétá se starobylé věže basiliky svatého Vavřince? Domníváme se, že čas propůjčuje více vděku než cokoliv jiného, a vskutku, deset je více než devět. ...“
„Tento způsob léta,“ děl vposled, odvraceje se od přístroje Celsiova, „zdá se mi poněkud nešťastným. Je chladno a můj dech, jakkoliv jsem nepozřel vody, je mrazivý. Který měsíc nám zbývá, jestliže ani červen není dost vhodný, abychom počevali o zdraví a o tělesnou čistotu? Nuže, ať je podnebí příznivé čili nic, tyto věci nesnesou odkladu.“
Řka to, ujal se mistr řemene, svlékl svůj šat a dívaje se dolů do vody, jež zrcadlila jeho dlouhé zarostlé nohy, roubení bazénu a nebeskou baň, znamenal obraz obrácené nádoby, kterou kdosi neuměle postavil právě na okraj, a dodal: „Ach, plovárna a tato číška jsou prázdný.“

Vypravěč:

autor - nezávislý pozorovatel děje (-er forma)